

Švanda, Libor

[Škoviera, Daniel. Bardejovčan Valentín Ecchius a jeho učebnica *Ars Versificandi*: príspevok k dejinám latinskej humanistickej literatúry na Slovensku]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
2003, vol. 52, iss. N8, pp. 133-134

ISBN 80-210-3230-8

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113872>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ŠKOVIERA, DANIEL: Bardejovčan Valentin Ecchius a jeho učebnica *Ars versificandi*. Bratislava, STIMUL 2002, 189s.

Práce předního slovenského klasického filologa, medievisty a neolatinisty Daniela Škoviera ne- se podtitul „Príspevok k dejinám latinskej humanistickej literatúry na Slovensku“ a pokouší se přiblížit jednu z výrazných postav rané fáze pronikání humanistických idejí do hornouherské oblasti. Takto komplexně se Ecchiem doposud žádný z badatelů pohybujících se na poli novolatin- ských studií nezabýval. Základem Škovierovy práce jsou čtyři studie z konce osmdesátých a po- čátku devadesátých let, publikované ve *Zborníku Filozofickej fakulty Univerzity Komenského Graecolatina et Orientalia* (1989, 1990, 1993) a v časopise *Slovenská literatúra* (1992). Autor si vytkl za cíl pomocí filologické analýzy konkrétního textu zpřístupnit čtenářům osobnost a dílo Valentina Ecka (cca 1494–1556), jehož jméno je známo spíše v polatinštěné podobě (Ecchius, Ekus či Eckius, často ve spojení s toponymickým příjmením Lindaviensis). Po vzoru Miloslava Okála, jenž publikoval množství studií o pozdějším slovenském humanistovi Martinu Rakovském, hodlá Škoviera postupně vydat a okomentovat všechny významné Ecchiovy spisy. V uvedené publikaci, která má být první v plánované řadě, jednak shrnuje výsledky dosavadního bádání o Ecchiově osobnosti, jednak analyzuje jeho poetologický spis *De versificandi arte*. Škoviera po- dotýká, že ačkoli je tento Ecchiův spis do značné míry nepůvodní, sehrál významnou roli na začá- tku období rozmachu latinské humanistické poezie v 16. století na Slovensku, neboť jej s největší pravděpodobností používala většina básníků tzv. „bardejovské městské školy“ (např. Martin Ra- kovský, Juraj Purkircher, Kristián Schesaeus aj.).

Škovierova kniha se člení do dvou částí. V první z nich se autor zabývá místem tohoto sloven- ského humanisty německého původu mezi dalšími soudobými spisovateli na Slovensku a v Evro- pě, seznamuje čtenáře s jeho životními osudy a pokouší se o klasifikaci jeho spisů a příspěvků v jiných dílech. Upozorňuje na jeho pozoruhodnou akademickou dráhu (studium v Lipsku a Kra- kově, pedagog na krakovské univerzitě, rektor městské latinské školy v Bardejově), ale zejména na jeho politickou kariéru (městský písař, notář, člen městského senátu, rychtář, diplomatický zástup- ce východoslovenských měst, finanční úředník Ferdinanda Habsburského), která mimo jiné měla vliv i na ekonomický rozkvět Bardejova a dalších východoslovenských měst v polovině 16. století. Všimá si Ecchiova příklonu k erasmovskému humanistickému proudu, který se projevoval zejmé- na v jeho spisech politických, etických a didaktických. V přehledu Ecchiova literárního díla Ško- viera uvádí 33 titulů, z větší části básnických děl (příležitostná poezie, ale i nábožensky inspirova- né verše, skladby moralizující či čistě reflexivní). Prozaická díla jsou laděna většinou politicky, filozoficky, literárněvědně či didakticky. Značnou zásluhu měl Ecchius i na soudobém vydávání antických autorů (Horatius, Prudentius, Augustinus, Florus, Kratés z Théb).

V druhé části práce se Daniel Škoviera věnuje už výhradně Ecchiově poetice *De versificandi arte opusculum*. Podrobně se zabývá její strukturou a rozdíly v jednotlivých vydáních (za Ecchio- va života vyšla tato učebnice třikrát, zvláště výrazné přepracování je patrné v druhém vydání). Spolu se čtenářem prochází Ecchiovu poetiku po kapitolách (*De literis, De syllabis, De pedibus, De metris, De poeticae artis praeceptis, De scansione, De carminum structura*), všimá si výběru příkladů, zevrubně komentuje vlastní výkladovou část, hodnotí stylistickou úroveň a význam jed- notlivých kapitol i celého spisu pro slovenské a potažmo středoevropské latinské básnictví 16. století.

Samostatná kapitola je věnována estetickým postulátům učebnice, např. antická poezie jako je- diný legitimní vzor pro básníka, odmítání středověkého básnictví, básník jako *poeta doctus* a jeho formování pomocí pravidel (*praecepta*), vzorů (*exempla*) a napodobování (*imitatio*), apod. Ecchi- ova příručka pojednává spíše o technice veršování (*ars versificatoria*) než o básnické tvorbě jako takové (*ars poetica*).

V kapitole *Antičtí autoři a authority* se Daniel Škoviera zabývá citáty a parafrázemi antických autorů a odkazy na ně v rámci Ecchiova spisu. Uvádí mimo jiné, že v něm nalezneme na 700 citá- tových veršů (zhruba 35 procent celého textu), z čehož je patrné, jaký význam jeho autor přikládal autentickým příkladům ze vzorových autorů. Z antických básníků je citován především Vergilius, Horatius, Martialis, Iuvenalis, ale i Lucanus, Persius, Lucretius, Catullus, Propertius, Tibulus, Statius a další.

Poslední oddíl je věnován vzorům, podle kterých Ecchius mohl při psaní své poetiky postupovat. Sám jmenovitě uvádí pouze jeden spis – gramatiku *Doctrinale* (1199) od Alexandra de Villa Dei. Nepochybně však byl v etymologizujících pasážích ovlivněn dílem *Etymologiae* Isidora ze Seville, znal i *Commentariorum de orthographia dictionum e Graecis tractatum opus* (1471) od Joanna Tortellia Arretina, *Ars versificandi et carminum* (1494) od Konráda Celtise a další příručky, jejichž kompilací posléze vytvořil vlastní poetiku pro potřeby nejen bardejovské školy. Kvality díla sice nespočívaly v originalitě, ale svým vlivem na nastupující básnickou generaci převýšila všechny soudobé poetologické spisy, jež byly tehdy na Slovensku dostupné.

V závěru Škovierovy publikace je kromě jmenného rejstříku a obsáhlé bibliografie umístěna rovněž textová příloha, v níž čtenář nalezne jak ukázky z učebnice *Ars versificandi*, tak i prameny o životě jejího autora, a to vždy v latinském originále s následným překladem do slovenštiny.

Představovaná publikace Daniela Škovieri nejenže osvětluje život a dílo Valentina Ecchia, ale především čtenáři odkrývá průzor do počátečního období humanismu na Slovensku. Zevrubně analyzuje spis *De versificandi arte*, který reprezentuje jednu z nejstarších školních učebnic a první dochovanou učebnici antické metriky na Slovensku.

Libor Švanda

IN OMNIBUS CARITAS. Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, svazek IV. K počtě devadesátých narozenin prof. ThDr. Jaroslava Kadlece. Editoři Mlada Mikulicová, Petr Kubín. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum 2002, s. 631, ISBN 80–246–0344–6.

Latinský název sborníku není důvodem, proč se zpráva o něm ocitá v recenzní rubrice klasické řady SPFFBU. Důvodem je dedikace sborníku profesoru ThDr. Jaroslavu Kadlecovi (nar. 10. 3. 1911), který se nemalou mírou zasloužil o poznání našeho latinského středověku a který je naším předním editorem středověkých latinských památek literárních i diplomatických. A s tímto souvisí i obsah sborníku, v němž naše latinská kultura přirozeně nalézá své místo.

Jaroslav Kadlec se rozhodl pro studium teologie, absolvoval kněžský seminář v Českých Budějovicích a pražskou teologickou fakultu a jako kněz působil (pokud mu to minulý režim dovolil) a vlastně působil přes svůj požehnaný věk dodnes. Proto sborník uspořádaný k jeho významnému jubileu obsahuje i příspěvky teologické a biblistické. Jaroslav Kadlec ovšem už za svých studentských let projevil hluboký zájem o církevní dějiny, který byl živěn řadou jeho vynikajících učitelů na pražské teologické fakultě a vedl ho ke studiu v historickém semináři Václava Chaloupeckého. Proto je zákonitě většina příspěvků historických a časový rozsah, který pokrývají, souvisí s širší záběru jubilantova, jenž jako profesor církevních dějin uváděl své posluchače do dějin od dob biblických až po současnost a přibližoval jim dějiny národní i obecné. Jeho vlastní vědecká práce pak zahrnuje časový rozsah jen o něco menší. Recenzovaný sborník sice nemůže beze zbytku naplnit již názvem proklamovanou šíři proslulého sborníku Pekařova, ale časový rozsah od století 9. až do dob kardinála Tomáška je hodný úcty. A jubilanta rozhodně potěší, že řada témat velmi úzce souvisí s jeho vlastním vědeckým zájmem, ať již to je monasteriologie, doba Karlova, církevní školství, studia rukopisná, téma cyrilometodějské. Jaroslav Kadlec je ovšem přes časovou šíři svého vědeckého záběru vnímán především jako medievista. Tento akcent zazněl i v *laudatio*, kterou při oslavě jubilantových narozenin pronesl František Šmahel a která po pozdravech českého primase Miloslava kardinála Vlka a diecézního biskupa Antonína Lišky stojí otištěna na začátku sborníku (*Jaroslav Kadlec – historik českých církevních dějin*). Významné zastoupení má tedy středověká historie i mezi příspěvky tohoto sborníku a právě na tyto stránky (a stručně i na příspěvky raně novověké), které jsou našim čtenářům nejbližší, chceme upozornit.

Z historických příspěvků je nejstarší době věnována studie Zdeňky Hledíkové *Kodex Reg. lat. 14 – Evangeliař sv. Václava nebo sv. Vojtěcha?* Autorka zde zkoumá rukopis Vatikánské apoštolské knihovny, který sem byl převezen s ostatními knihami švédské královny Kristiny a který se do Švédska dostal jako válečná kořist z mikulovské dietrichštejnské knihovny. Jeden z dřívějších majitelů rukopisu, Augustin Olomoucký, se zasloužil o rozšíření pověsti, že původním vlastníkem byl sv. Václav. Přes nesouhlasný názor moravského historika Bedy Dudíka je se sv. Václavem